

Tema: Hvilke typer viden er der brug for i professionerne, og hvilke typer forskning er nødvendige?

Authors: Julie Borup Jensen¹, Ditte Tofteng² og Ewa Gunnarsson³

Affiliation: ¹Associate Professor, University of Aalborg, Denmark; ²Reader, University College Copenhagen, Denmark; ³Professor, Luleå University of Technology, Sweden

I kølvandet på de seneste årtiers reformer i den offentlige sektor i vestlige samfund er mange professioner og professionelle praksisser blevet påvirket af forandringer. Forandringerne er resultatet af en bredere samfundsmæssig udvikling fra 1990'erne og frem, hvor politikker inden for både den offentlige og private sektor er påvirkede af diskurser om videnssamfundet, innovationssamfundet eller konkurrencestaten. Udviklingen af politikker er relateret til en bestemt forståelse af viden som tæt forbundet med naturvidenskab og forskning, hvilket udtrykkes i begreber som 'evidensbaseret praksis', 'hvad virker' og andre begreber, der refererer til det, der ofte omtales som 'sikker viden' (Biesta, 2010). Den tendens påvirker velfærdsprofessionerne på en række forskellige måder. Den har ført til øget politisk fokus på kvantitative, entydige kvalitetsstandarder og -mål, der er forbundet til performanceindikatorer og budgetmæssige logikker (Krejsler & Moos, 2014). Den har også ført til mere forskning på professionsfeltet og øget fokus på at teoretisere viden og praksis inden for professionerne og på teoretisk indhold i professionsuddannelserne til lærer, pædagog, sygeplejerske, socialrådgiver osv. (Agevall, Jonnergård og Krantz, 2017). Denne vidensdiskurse har altså haft en lang række konkrete effekter og medført store forandringer.

©2018 Julie Borup Jensen, Ditte Tofteng og Ewa Gunnarsson. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>), allowing third parties to share their work (copy, distribute, transmit) and to adapt it, under the condition that the authors are given credit, that the work is not used for commercial purposes, and that in the event of reuse or distribution, the terms of this license are made clear.

Citation: Jensen J. B., Tofteng D. og Gunnarsson E. (2018). <<Tema: Hvilke typer viden er der brug for i professionerne, og hvilke typer forskning er nødvendige?>> *Forskning og Forandring*, 1(2), 1–4. <https://doi.org/10.23865/fof.v1.1454>

I de senere år har der dog været tegn på en tiltagende forståelse af begrænsninger og problemer ved et ensidigt fokus på standardiserede kvalitetsmål. Der ses en stigende anerkendelse af innovations- og videnspotentialer i, at det sociale skabes og genskabes i fortsatte processer af interaktion og udvikling. Det har ført til en stigende interesse for forskningstyper, der kan indfange og kvalificere processuel, social viden (Agevall, Jonnergård og Krantz, 2017). Professionerne oplever at have brug for, at generel, kontekstafhængig viden kan sættes i relief i forhold til viden, der er erfaringsbaseret og afprøvet i praksis. Med andre ord har professionerne brug for viden, der kan handles ud fra, og som kan omsættes på mere analoge og fortolkningsbaserede måder for at skabe meningsfuld og værdifuld forandring og læring i en profession (Hiim, 2015).

For at imødekomme politiske krav og legitimere deres måde at arbejde på er professionerne dog stadig under pres for at levere dokumentation og evalueringer baseret på standardiserede mål. Spørgsmålet er, hvordan disse krav kan kombineres med de meningsfulde indsigter, der genereres i professionernes praksis. Hvilke typer viden har professionerne brug for for at udføre deres respektive praksisser, og hvilken rolle spiller forskning i forhold til at tilvejebringe den viden? I den forbindelse er fortolkningerne af forskningens rolle i udvikling, forandring og fornyelse af praksis vidtfavnende og forskelligartede, og de varierer i høj grad i de skandinaviske lande. Også vores måde at forstå viden, udvikling og forandring på varierer - og dermed også den måde, hvorpå forskning opfattes på tværs af de skandinaviske lande. De forskellige spørgsmål og felter, vi her har ridset op, er temaet for tidsskriftet *Forskning og Forandrings* andet nummer.

I dette nummer publiceres derfor artikler, der empirisk, teoretisk og metodisk diskuterer og belyser forholdet mellem forskning og forandring i forskellige professionskontekster. Det gælder uddannelse (Kversøy; Amble & Johansen), pleje- og omsorgsfeltet (Frimann, Hersted & Søbye; Amble & Johansen), grundskole (Larsson) og den kommunale sektor (Halås; Amble & Johansen; Larsson). Bidragene tegner på forskellig vis konturerne af de udfordringer, der opstår, når forskningen rækker ind i, ud i eller frem mod praksis. Positionerne og fronterne i denne type forandringsorienteret forskning er mange, hvilket artiklerne også bærer præg af. Man vil i dette nummer således møde artikler, der taler ind i positioner som medarbejderdrevet innovation (Amble & Johansen), reflektiv praksis (Frimann, Hersted & Søbye; Halås), deltagerperspektiver (Kversøy) eller 'decentralised reasoning' (Larsson). Artiklerne har dog et aktionsforskningsperspektiv tilfælles, som kommer til udtryk i en optagethed af forskningens rolle for praksisudvikling og læring.

Artikler i dette nummer

I lyset af det ovenstående behandler de forskellige artikler i dette nummer, hvordan viden og vidensformer i profession og arbejdsliv begrebsliggøres, ligesom forholdet både til læring generelt og til uddannelse mere specifikt adresseres. Artiklerne

handler således også overordnet set om, hvordan forskning kan understøtte processer og udvikling af processuel viden, ligesom forfatterne i større eller mindre grad drøfter, hvad det indebærer at understøtte sociale forandringsprocesser med forskning.

Artiklerne fokuserer også på hver deres måde på, hvordan forskning kan bidrage til udviklingen af både kontekstuel og generel viden, idet de med forskelligt fokus adresserer spørgsmålet om, hvordan forandringsprocesser generelt kan begrebsliggøre og informere praksis. Herunder drøftes det, om det her kan være nødvendigt at udvikle kontekstfølsomme kvalitetskriterier, der kan generere viden om effekten af forandringer.

Dette nummers artikler har slutteligt det tilfælles, at de alle beskriver konkrete forskningsprojekter, der initierer forandring med det formål at medvirke til at skabe forandringer i praksis, som giver mening og opleves som værdifulde af deltagerne. Herunder drøftes det, hvornår en forandring bliver synlig, og også hvornår det med rimelighed kan hævdes, at denne forandring opleves som værdifuld i den konkrete praksis.

Artiklerne i dette nummer af tidsskriftet ridser et varieret billede op af forskningsprojekter, som dog har det tilfælles, at forskningen har spillet en rolle for både en forandringsproces i praksis og en videnskabelsesproces af forskellig karakter.

Nina Amble og Else Marie Johansen behandler i deres artikel forholdet mellem læring gennem undervisning og læring på arbejdspladsen ved at præsentere et projekt om medarbejderdrevet innovation, uformel læring og kollektiv organisatorisk læring, hvor deltagerne også kvalificeres i det formelle skolesystem. I denne artikel præsenteres og diskuteres det, hvordan forskning kan støtte processuel innovation på arbejdspladsen, hvordan praksislæring kan knyttes sammen med mere teoretiske læringsrum, samt hvad det betyder at støtte sociale forandringsprocesser med forskning.

Kjartan Kversøy er i sin artikel optaget af et af aktionsforskningens grundspørgsmål, nemlig demokrati. Han ser i den forbindelse deltagerens oplevelse af relevans som en nøgle til at arbejde med demokratiaspektet. Han rejser således spørgsmålet om, hvad der gør forskningen relevant for dem, forskningen involverer - i dette tilfælde deltagere på et masterstudie, der selv er undervisere i professionsuddannelser. Et metodeudviklingseksperiment bliver præsenteret, hvis formål det er at involvere de studerende i forskningsprojektets analysearbejde, således at det bliver de studerendes udpegning af relevante temaer, der giver forskningsprocessen dens retning.

Paula Larsson præsenterer i sin artikel et gennemført udviklingsprojekt i en kommunes folkeskoler, der handlede om at involvere skolerne i at udarbejde meningsfulde og kontekstafhængige indsatser mod mobning. Artiklen behandler dilemmaer, der opstår, når en ministeriel, standardiseret policy møder den enkelte skoles kultur, de konkrete ledere, lærere og elever og deres familier. Paula Larsson argumenterer for, at kun når de pågældende aktører inddrages i refleksionsprocesser, og den lokale kultur og erfaring bringes i spil, skabes der mærkbare forandringer. Dette tydeliggøres

gennem projektets forandringsperspektiv i forhold til aktionsforskning og 'decentralised reasoning', som udfoldes i artiklen.

Søren Frimann, Lone Hersted, Anne Søbye og Sidsel Kondrup Bach er i deres artikel optagede af, hvordan aktionsforskning kan bidrage til professionsudvikling gennem udviklingen af en vidensorganisation. Artiklen er baseret på et etårigt aktionsforskningsprojekt, hvor organisationen ønskede at udvikle reflekteret faglig viden og begreber i relation til organisationens praksisser i et dialogisk baseret udviklingssamarbejde på tværs af professioner i organisationen. Baggrunden var skærpede krav om, at medarbejderne skulle forholde sig reflekterende til viden og udvikle ny viden. Hvordan denne kritiske refleksion førte til professionsudvikling og en diskursiv reorganisering af vidensbegrebet udfoldes i artiklen både som et internt lokalt anliggende og som et mere generelt perspektiv på udvikling af organisationer med et fokus på viden.

Catrine Torbjørnsen Halås tager i sin artikel udgangspunkt i projektet 'Ungdommen i svevet'. Projektet var et samarbejdsprojekt mellem marginaliserede unge, forskere og professionelle hjælpere. Gennem projektet blev udviklet en samarbejdsform, forfatteren kalder 'kundskabreflekteret praksis'. Dette begreb og arbejdet omkring begrebet sættes i forhold til det nationalt formulerede begreb om kundskabsbaseret praksis. Denne sammenligning og begrebsudviklende proces inviterer os ind i tanker og drøftelser af mere generel karakter om, hvordan praksis og viden kan bringes i produktivt samspil og bidrage til en forandret lokal praksis i arbejdet med marginaliserede unge, og hvordan man integrerer forskellige kilder til viden i vidensbaseret praksis.

Temaredaktionen,

Julie Borup Jensen, Ditte Tofteng og Ewa Gunnarsson.

Referencer

- Agevall, L., Jonnergård, K., Krantz, J. (2017). *Frihet under ansvar eller ansvar under tillsyn?: Om dokumentstyrning av professioner*. Växjö: Linnaeus University Press.
- Biesta, G. (2010). *Why 'What works' still Won't work: From evidence-based education to value-based education*. *Studies in Philosophy & Education*, 29(5), 491–503.
- Hiim, H. (2015). *Kvalitet i yrkesutdanningen; resultater fra et aksjonsforskningsprosjekt om yrkesforankring av innholdet i yrkesutdanningen*. *Norsk Pedagogisk Tidsskrift*, 99(2), 136–148.
- Krejsler, J., & Moos, L. (2014). *Fænomenet klasseledelse i praksis, pædagogik og politik: en introduktion til "klasseledelsens dilemmaer"*. I: J. Krejsler og L. Moos (red.): *Klasseledelsens dilemmaer: Fortsatte magtkampe i praksis, pædagogik og politik (1. udgave)*. Frederikshavn: Dafolo.